

Poesies valencianes dedicades a Jacint Verdaguer (1886-1945)

Rafael Roca Ricart
(Universitat de València)

1. Introducció

Els protagonistes de la Renaixença valenciana varen manifestar de moltes i diferents maneres — mitjançant articles, epístoles, dedicatòries, festes literàries... — els sentiments d'estima i d'admiració que professaven envers Jacint Verdaguer. I una de les més significatives, per pública i per expressiva, fou la creació de poesies d'homenatge. D'aquesta manera, durant el període 1886-1945 hi trobem, si més no, 18 composicions líriques pertanyents a 11 poetes diferents que, vistes des de la distància, poden ser agrupades en quatre blocs cronològics: a) 4 de redactades a propòsit de la vetlada que en febrer de 1886 li tributà Lo Rat Penat; b) 5 de disperses, elaborades durant el període 1886-1895 com a mostra d'agraïment, amiat i/o solidaritat; c) 6 d'escrites arran de la defunció del de Folgueroles (1902); i d) 3 de publicades amb motiu de la celebració del centenari del seu naixement (1945).

Així, les quatre composicions del primer bloc, degudes a Teodor Llorente (1836 – 1911), Magdalena Garcia Bravo (1863 – 1891), Constantí Llombart (1848 – 1893) i Jacint Labaila (1833 – 1895), varen ser confeccionades *ex professo* per a l'homenatge que el 12 de febrer de 1886 organitzà la societat cultural Lo Rat Penat a propòsit de l'aparició de *Canigó*. La de Llorente, titulada «A mossen Jacinto Verdaguer», fou publicada al diari *Las Provincias* l'endemà mateix; al cap d'una setmana, el 20 de febrer, a *La Veu del Montserrat*, p. 63; i, posteriorment, a l'*Almanaque «Las Provincias»* per a 1887, p. 51. Per la seua banda, la de la jove Garcia Bravo, l'única poetessa del recull, consta de dues parts: «Al inspirat autor de *L'Atlántida*», la compo-

sició pròpiament dita, i «Lletra d'endressa al rnt. mossen Jacinto Verdaguer», escrita amb posterioritat a aquella vetlada. Totes dues varen ser reproduïdes quinze dies després de l'homenatge, el 27 de febrer, a *La Veu del Montserrat*, p. 69-70, encapçalades del subtítol «Poesia llegida en la sessió que “Lo Rat Penat” dedicà al eminent fill de Catalunya». Passats els anys, en 1894, fou integrada pels hereus de l'autora al poemari *Poesías de la señorita doña Magdalena García Bravo*, p. 87-88, i tot sembla indicar que es tracta d'una composició que meresqué a l'autora les simpaties de Verdaguer, ja que la necrològica que, a la mort de Magdalena, publicà l'*Almanaque «Las Provincias»* per a 1892, p. 342, al·ludia a «la preciosa carta en verso catalán que [com a resposta] le dirigíó mosen Jacinto Verdaguer, enviándole su poema *Canigó*».

Pel que fa a les altres dues composicions, cal dir que la de Llombart, «Á mossen Jacinto Verdaguer», aparegué a *La Veu del Montserrat* del 6 de març, p. 77, amb el mateix subtítol que la de García Bravo, i que un any després fou novament reproduïda a l'*Almanaque «Las Provincias»* per a 1888, p. 135-137. I que la de Labaila, un sonet que porta per títol «Á mossen Jacinto Verdaguer al donar á la estampa el poema *Canigó*», no veié la llum fins al cap de quatre anys, en què ho féu a l'*Almanaque «Las Provincias»* per a 1891, p. 93, una publicació que, com el diari del qual depenia, era dirigida per Llorente.

Finalment, cal dir que, segons la informació reportada per *Las Provincias* (13-II-1886), en aquella vetlada d'homenatge varen ser llegides un total de deu poesies: les quatre ja ressenyades i sis més, corresponents a Manuela Agnés Raussell, Josep Arroyo i Almela, Antoni Palanca, Joan de la Creu Martí, Francesc Algarra i Francesc Barber i Bas, totes elles escrites «en honor del vate catalán». Desconeixem, però, si varen ser redactades en valencià o en castellà, i si varen ser publicades o restaren inèdites, ja que no ha sigut possible localitzar-les.

Pel que fa al segon bloc, cal dir que encara de 1886 és també una altra composició de Llorente —que en total li'n dedicà tres, cosa que convertí el pagès vigatà en la persona a qui més composicions líriques dedicà el patriarca literari valencià—, que porta per títol «La creueta de mossén Jacinto», i que fou redactada com a agraïment pel present —una petita creueta de fusta— que Verdaguer li portà com a record del viatge que realitzà aquell any a Terra Santa. Tanmateix, el poema

no fou publicat fins 1909, en què l'autor l'integrà en la segona edició del *Nou llibret de versos*, p. 325-326.

La següent poesia valenciana dedicada a Verdaguer pertany al jove Ramon Andreu Cabrelles (1869 – 1957), i fou guardonada en els Jocs Florals de València de 1889 amb un premi extraordinari patrocinat per Joaquim Martínez Ymbert, i publicada a l'*Almanaque «Las Provincias»* per a 1890, p. 193-195. Al respecte, cap recordar que Cabrelles fou el més destacat deixeble de Llombart, de qui sens dubte degué aprendre l'admiració envers Verdaguer. D'altra banda, distingida amb l'accèssit a aquell mateix premi jocfloral de 1889, trobem també la primera composició —subtitulada «Cant»— que l'alacantí Joan Baptista Pastor Aicart (1849 – 1917) dedicà al poeta de Folgueroles; un text líric que no veié la llum fins el 1897, en què fou integrat en el volum col·lectiu *Flors d'enguany*, p. 201-208. De fet, la segona poesia que Pastor Aicart dedicà a l'autor de *L'Atlàntida*, titulada «A mon benivolgut amich mosén Jacinto Verdaguer», veié la llum abans, ja que fou publicada el 31 de desembre de 1895 a *Las Provincias*, i ja des del títol reflectia l'amistat i l'afecte que, amb el pas del temps, entre tots dos poetes s'arribà a gestar.

També de 1895 trobem «A Mossen Jacinto Verdaguer, ab motiu de la publicació de son llibre *Flors del calvari*», la primera de les cinc composicions que el ratpenatista Josep Bodria Roig (1842 – 1912) dirigí a Verdaguer, cosa que el va convertir en l'escriptor valencià que més poesies li adreçà. Fou publicada a *Las Provincias* —la publicació més proverdagueriana del moment— una setmana abans que la de Pastor Aicart, el 24 de desembre. Cinc anys després, en 1900 i amb el títol lleument modificat —«Al eminent poeta mossen Jacinto Verdaguer, al donar á llum lo seu llibre “Flors del calvari”»—, fou integrada al volum *Fulles seques*, p. 55-56.

La poesia «iVerdaguer!», de Josep Maria de la Torre (1864 – 1906), inaugura el bloc de composicions escrites amb motiu de la mort del pagés vigatà. De títol ben expressiu, aparegué a *Las Provincias* només tres dies després de la defunció, el 13 de juny de 1902. Així mateix, l'endemà dia 14 hom podia llegir-hi també «En la mort de mosén Jacinto Verdaguer», de Josep Bodria —anys després reproduïda al *Llibret de recorts* (1911), p. 35-36—, un poeta a qui degué colpir ben pregonament la desaparició del de Folgueroles, ja

que, al cap d'un any, li dedicà tres composicions més escrites amb poques setmanes de diferència i, amb tota probabilitat, durant una mateixa estada a la capital de Catalunya: «Davant la tomba de mossén Jacinto», datada a Barcelona el 12 de juny de 1903 i publicada a *Las Provincias* el 3 de juliol següent; «Un recort del eminent poeta mossen Jacint Verdaguer», signada a la Ciutat Comtal el 18 de juny de 1903 i apareguda al *Llibret de recorts* (1911), p. 52; i, finalment, «Testament a la memòria del eminent poeta Jacinto Verdaguer», que veié la llum a *Las Provincias* el 26 d'agost de 1903. De 1902 és també «En la mort de Verdaguer», una elegia escrita per Llorente a propòsit de la defunció del gran amic català que fou integrada aquell mateix any a la primera edició del *Nou llibret de versos*, p. 239.

Finalment, el 1945, i amb motiu del centenari del naixement de Verdaguer, a l'apartat «Creación» del número 9-11 —dedicat íntegrament a l'autor de *L'Atlàntida*— de la revista *Mediterráneo. Guión de Literatura*, editada per la Càtedra de Llengua i Literatura Espanyoles de la Universitat de València, i juntament amb d'altres d'autors catalans i mallorquins com ara Manuel Bertran i Oriola, Miquel Forteza Pinya, Jaume Garcia Estragués, Josep M. López Picó i Ramon Suriñac Senties, hi aparegueren tres noves composicions valencianes d'homenatge. La primera, titulada «La ofrena de València a mossén Jacint Verdaguer» i datada el 18 de juliol de 1930 —p. 59-60—, era obra de Lluís Guarner (1902 - 1986), un dels més grans verdagueristes de tots els temps, i, tal com afirmaria l'autor durant la conferència que l'1 de maig de 1945 dictà a l'Ateneu de Barcelona, havia sigut escrita com a «fruit dels meus albors literaris» i llegida en aquell mateix indret en l'any 1930. Així mateix, en les pàgines precedents d'aquell número de *Mediterráneo* hom podia llegir també els poemes «Goigs, per mossen Cinto Verdaguer», p. 47-50, redactat pel castellanenc Bernat Artola i Tomàs (1904 - 1958), i «A mossen Jacint Verdaguer», p. 52, obra de Xavier Casp (1915 - 2004).

A l'hora de transcriure totes aquestes composicions, que assenyalen d'una manera ben diàfana i eloqüent el ressò i la vitalitat que el nom i l'obra de Verdaguer arribaren a assolir entre els poetes valencians, he respectat escrupolosament l'ortografia i l'accentuació amb què varen ser publicades per primera vegada, i únicament he regularitzat la puntuació i l'ús de les majúscules i minúscules.

2. Corpus líric

A mossen Jacinto Verdaguer

Li vaig dir: «Oh tú que cantes
 visions tan belles y santes
 com ningú pogué ensomiar;
 tú que lo mon dels Atlantes
 tragueres del fons del mar;
 tú que, entre boscanes roses,
 en jardins cuallats de neu,
 ab tonades misterioses
 fas ballar, gentils y airoses,
 les fades del Pirineu;
 y espantant y llasant fora
 llur bandada enganyadora
 ab la mística oració,
 plantes la creu redentora
 en lo cim del Canigó;
 digues: ¿quín geni te inspira?
 ¿Quina es la ardenta guspira
 que encengué ton esperit?
 Eixos cants, que'l mon admira,
 ¿en quin lloch els has sentit?
 ¿Quín angel tos pasos mena?
 ¿Quín sol tos jorns allumena?
 ¿Quí obri á tos ulls brilladors
 la terra, de avismes plena,
 y els cels, plens de resplandors?
 Este ducte que me abrusa
 la imaginació confusa,
 acláram». Ell respongué:
 —«Patria's diu la meuha musa
 y el foch que la inflama Fé».

Teodor Llorente (1886)

Al inspirat autor de *L'Atlántida*

En una vespradeta quant la claror moria
 y'ls aucellets dormien en lo boscage mut,
 y son perfum donaben arbusts y flors al dia
 com el adió que's dona á un ser del cor volgut;

quant á la llum duptosa d'eixes tranquiles hores
 que tendra melengia verteixen en la ment,
 les ones se bressaben á les bromoses vores
 de la blavosa plaja moguda per lo vent;

quant tot era armonía que dolsa'm rodejaba
 com si son mant haguera la poesia extés,
 demunt de la natura qu'aromes respiraba
 com en lo jorn puríssim qu'ixquera del no res;

ansiosa per gojarne de célica ventura
 hem rescolsí en los brassos de mon desitg ardent,
 a l'ombra benahurada de ta inspiració pura,
 preciós arbre que dona los fruyts del sentiment.

Y allí, com un ensomni d'altres regions divines,
 vegí l'amor dolcíssim que sent per l'home un Deu,
 amor qu'al darli roses son front voltá d'espines
 pera borrar les culpes qu'habia en l'esprit seu.

Vegí l'encant alegre de clara matinada
 quant els capolls esclaten á l'aura del estiu,
 y les marcides fulles pe'l vent de la vesprada
 de l'estació groguenca en la que res sonriu.

Vegí a l'hermosa Hespéris d'Atlántida regina,
 y l'horta benahurada de les taronges d'or,
 y la batalla fosca qu'arreu tot hu escapsina,
 y de les set germanes el amarguíssim plor.

Y viu ab l'entussiasme qu'al escoltar al sabi
 Colon á sos ulls vea descorregut un vel,
 y'l mon que trobar dia ansiosament son llabi,
 del vell la despedida y'l somni d'Isabel.

Tot çó vegí, y al creure qu'haber ja no podia
 mes pur encant, mes dolsa y tendra inspiració,
 sentí, ab ses blanques ales d'amor y poesia,
 rasar mon front les fades del mágich Canigó.

Y son alé, com flayre de pures açusenés,
 balsámich perfumaba l'espay del pensament,
 ahont, entre flors y perles y naves y sirenes,
 en un mar s'anegaba lo cor de sentiment.

¡Oh poeta inimitable! ¡Oh fill de Catalunya,
 Si València y ta patria com á germanes son,
 encar que la distancia de tú hui nos allunya,
 ta gloria es nostra gloria, y al ceptre qu'ella empunya,
 pera regnar volguerem donarli tot un mon!

* * *

Lletra d'endressa
al Rnt. mossen Jacinto Verdaguer

Perdoneu, gloriós poeta,
 l'atrevida llibertat
 d'aquesta valencianeta,
 petita y fosca oreneta
 socia de lo «Rat Penat».

En la vetllá que tingueren
 a honra del gran «Canigó»
 lo que podien tots feren,
 y així entre'ls que part prengueren
 hem refilí també jo.

Y la pobra poesia
 que com mos companys he escrit,
 enviárvosla volia;
 he'stat duptant si hu faria,
 pero al fi m'he decidit.

Soch la vostra admiradora,
 y aixís millor hu voréu
 en eixa pobra penyora,
 cansó qu'apenas sonora
 s'aixeca de lo cor meu.

Ab ella oferir volguera
 a la vostra m'amistat,
 que si poch val es molt vera,
 y per gran honra tinguera
 l'accepte vostra bondat.

Valencia, 12 febrer de 1886.

Magdalena Garcia Bravo

Á mossen Jacinto Verdaguer

S'hi posará

iMágich poder del géní! Tot quant toca
ab la ploma, l'escarpre ó lo pincell,
tot quant la dura má del temps derroca,
Moisés que, ab l'art, treu l'aygua d'una roca,
sortir ho fá, com per encant, mes bell.

Y assedegat de més bellesa encara,
rublert lo seny de llum, lo pit d'amor,
Colon de l'esperit, son vol no para
fins que'l mon ideal qu'éll ensomiara
com xispa en sa ment brota, y es creador.

Y aixina tú, rey de la gaya ciencia,
insigne hereu dels Balmes y Fortunys,
aixina de ton géní ab la potencia,
creant nous mons, com altra Providencia,
tú nostres cors á ton arbitre junys.

Tú, qu'al ensemps de prodigar auxilis
propis de ton carácter y missió,
saps entonar los místichs *Cants é Idilis*,
y al nivell dels Homers y dels Virgilis
L'Atlántida has posat y'l *Canigó*.

Áliga que, de Vich, en les montanyes,
un jorn vares tes ales desplegar
com lo bussó, desafiant ses sanyes,
baixares de la mar á les entranyes
lo tresor de *L'Atlántida* á buscar.

Y després d'haber tret del fondo abisme
de la mar son cadávre gegantí,
despulls d'un mon tragat pel cataclisme,
les boires á desfer del paganisme
al *Canigó* ton vol remuntes huí.

Y del Pirene als peus, allá en la plana,
y al ressó de ta llira, qu'escoltém,
voltejant en fantástica sardana,
a la jove Griselda, flor boscana,
enamorada de Gentil veém.

Y en son corcer, sajeta voladora,
 a Gentil serra amunt veém pujar,
 quant fer felís pensant á sa pastora,
 entre la neu, lo talismá qu'anyora,
 lo prodijós mantell vola á alcançar.

Son cristallí palau li obrí una fada,
 y encisat y pres d'ull lo cavaller
 ab Flordeneu son ánima extasiada,
 dins d'una nau, per fades agrunsada,
 s'abandona en los brassos del plaher.

Lo compte Guifre'l busca'l, troba'l compte
 qual trovador pulsant son arpa d'or,
 y de sa pátria al creure alló un afronte,
 airat l'empeny son oncle, y cau de pronte
 rodant Gentil montanya aball, y es mor.

Y á Guifre veém lluytar ab la morisma,
 cáurer vençut, y véncerla demprés,
 y al Canigó enfilantse'n, ahon s'abisma,
 desesperat voler romprer la crisma
 per lo crim aterrat qu'habia comés.

Mort á son fill mirant, y ansiant venjarse,
 ab l'homicida al pare veém renyir,
 y á Oliva, lo sant bisbe, interposarse,
 y á Griselda, cantant, folla tornarse,
 y á Tallaferro ab son caball perir.

Y á Guifre veém fundar un monasteri,
 y á Oliva ser en ell primer abat,
 y dels alts Pirineus deixant l'imperi
 tristes fogir, d'allí á altre hemisferi,
 les fades qu'ls habian habitat.

¡Admirable poema! En éll s'afonen,
 al cristianisme obrint ample horiçó,
 vells mons, pera qu'els nous les mans se donen,
 y mentres chórs, ángels y sants entonen,
 la creu s'alça en lo cim del Canigó.

Y, puix, trono lo geni en éll te digne,
 plé de goig, per son triunf; oh, Rat-Penat!,

homenaje rendeix al poeta insigne,
que, colgant tan alt lo sagrat signe,
son nom mes alt encara ha colgat.

iMágich poder del geni! Tot quant toca
ab la ploma, l'escarpre ó lo pincell,
tot quant la dura ma del temps derroca,
Moisès que, ab l'art, treu l'aigua d'una roca,
sortir ho fa, com per encant, mes bell.

iGloria á son nom! Entant qu'un cor sensible
bega á dolls en sos versos dolsa mel,
Verdaguer, ab corona inmarcehible,
astre radiant será que, inextinguible,
de nostra pátria brillará en lo cel.

Mentres eterns en lo mundá desterro,
sers que immortals son sacre númen feu,
sa desgracia uns cantant y altres son erro
vindrán, entre nosaltres, Tallaferro,
Guífre, Gentil, Griselda y Flordeneu.

iCreacions sublims! Ja l'épica espanyola
ab *L'Atlántida* s'ompli d'explendor,
y es *Canigó*, qual fama pel mon vola,
estrella de clarissima aureola
qu'es posará en lo front de son autor.

Constantí Llombart (1886)

Á mossen Jacinto Verdaguer
al donar á la estampa el poema *Canigó*

Quant t'esguarda la Musa catalana
del *Canigó* dende el celaje viu;
quant com á cap poeta te sonriu
y que polses la lira te demana;
florix ton pensament y s'engalana,
com hort primaverench ab lo cultiu,
perque llabors ta inspiració es lo riu
qu'en ton cor brolla y de tos llabis mana.
De ton geni esplendent de llum serena
fa ja alguns anys que los poetes miren

tota la patria llemosina plena,
 y cap á tú encarantse sos ulls giren;
 porque sol es ton númen qu'illumena
 als fills petits que dende lluny t'admiren.

Jacint Labaila (1886)

La creueta de mossen Jacinto

D'un branquilló d'aquelles oliveres
 que encara florir veu Gethsemani,
 ab mans benignes y amoroses ferer
 una creu petiteta pera mi.

Al capsal de mon llit jo la he penjada
 com penyora de fe, de pau y amor,
 com clar recort de t'amistat preuada,
 y de lo que patí nostre Senyor.

Conté[m]plela jo allí tota ma vida,
 signe de pensaments nobles y sants,
 y de má en má, com joya benchida,
 pásse-la mos infants als seus infants.

Guarde sempre ton nom y ta memoria,
 com perfúm sense fi d'eterna flor,
 mesclant un raig de la mundana gloria
 als cristians sentiments del teu gran cor.

Y en los temps que vindrán llohada sia
 la obra, oh mestre d'amor, que'ns has deixat:
 ¡Ta santitat fon sempre põesía,
 ta põesía sempre santitat!

Teodor Llorente (1886)

A Verdaguer

Humil pagés encara vestint la barretina,
 un jorn, de ta gloriosa carrera lo primer,
 portant l'ánima plena d'inspiració divina,
 naixqueres per les lletres á l'ombra d'un llorer.

Encara s'enrecorda joyosa Barcelona
 de quant te rebé ansiosa en amorós abrás,
 y ab vitors, del poeta cenyinte la corona,
 te diu: — «iDe Catalunya tú lo cantor serás!»

Dende llavors sortires pel mar y per la terra,
vesant per totes bandes á dolls ta inspiració,
ya canten tes estrofes la Verge de la Serra,
ya estengues ta volada vers l'inmortal Sió.

L'Atlántich, agrunsante ab himnes de grandesa,
te va amostrar de la ona la magestosa veu;
y de la mar, grandiosa, sublim, com l'has depresa,
la entones en tos versos pera cantar á Deu.

En ella somníares narrar lo cataclisme
del qual tan sols memoria Plató'l diví nos fá,
y en que un continent ample s'enfonsa dins l'abisme
a jaure entre les ones, d'ahon no s'alsará ja.

L'Atlántida, jaguda sota'l cristall que ronca,
dormint segles de segles en pahorosa nit,
se va estremir de joya dintre sa inmensa conca
al veure com l'anaves á traure del oblit.

Cantáresla, y al vore volar ta fantasía
ab formes tan grandioses, tot estranyat lo mon,
als Lamartins y Miltons reviuere en tú veía,
y va dir: — «Tals empreses encar possibles son».

Quant en lo cel s'apaga perfi l'última estrela
y l'auga surt de l'ona, joliu lo rosinyol;
la brisa de la plaja qu'empeny suau la vela
que torna de la peixa quant va apagantse'l sol;

la tendra colometa quant cova sa niuhada;
la font que'l riuhet forma, de dolls marmorejar;
himnes suaus cantantne la vall y la esplanada,
sa veu y son llenguage te varen ensenyar.

Y tendres, suaus, com somni del ánima anyorívol
llavores tú els entones més dolces que la mel,
a la sens par Estrela del Monserrat altívol,
eix far qu'en Catalunya té lo camí del cel.

Y sempre esclau t'encontres als peus de t'adorada
la dolsa poesia, l'amor de tos amors;
la célica doncella pels homens huy oblidada,
ahon fas *per que l'oloren los mistichs aymadors*.

Prenintne y escollintne com roses perfumades
tos *Mistichs Cants é Idilis* en un flairós ramell;
iSi foren les tués obres en un anell formades
aqueix llibret seria la pedra d'eix anell!

Petit joyer, ell guarda les perles mes precioses
que ta cristiana musa cantant ha produít,
cansons del cel divines, tan tendres y amoroses
qu'els ángels les entonen al Deu de l'infinít.

La dolça mel d'Himeto portant entre tos llabis
l'amor en tes entranyes y al fons del pit la fé;
duent á ta memoria l'estol brillant del[s] sabis
que'l trono del Altíssim á son voltant huy té.

Narrar te plau lo *Somni del Sant Evangeliste*
que dorm, doblant sa testa damunt lo sagrat Cor,
y pera fer divina ta inspiració d'artiste,
perque ab acorts dolcíssims punteges t'arpa d'or.

Quant en l'altar eleves lo pa sagrat dels àngels
y descendix á l'Hostia lo tendre Anyell sens fel,
l'estol que l'acompanya de serafins y arcangels
te va contar la historia de tots los sants del cel.

Y pasen en filera, mentres Joan somnia,
los qu'han d'adorar sempre son Cor fins á la fi,
y encesos en sa flama los veu ta fantasia
fins qu'es desvetlla alsantse de son capsal diví.

Es pura, com la rosa qu'al bes de Maig esclata,
ton ànima, que adornen los sentiments més bells;
com flors, tenen tos actes la essencia pura y grata
dels gesamins blanquíssims y del[s] rosats clavells.

Quant fer lo terratremol asola á Andalusia,
y famolench se trova qui poch ans era rich,
com lo rober ses robes, li brindes tu poesia
qu'als horfens y á les viudes els porta pa y abrich.

Creuhant eix bosch de serres florides ó nevades
del catalá Pirene, encantador pensil,
trasares la llegenda de les hermoses fades,
d'Oliva, de Griselda, de Guifre y de Gentil.

En ella se enderroca per sempre'l paganisme
quant apenades fugen les fades en muntó,
y es veu entre cors célichs triomfant al cristianisme
pujar la creu sagrada al cim del Canigó.

Demprés cantes la *Patria*, la patria beneida,
los héroes, ses grandeses y antigues tradicions;
y empenys á Catalunya vers una nova vida
contantli ses ventures, plorant ses afficcions.

Jo he vist aqueixes obres, trobant grabats en elles
los sentiments puríssims de Patria, Fé y Amor;
y he vist palaus de plata hont niaven fades belles
que per cabells trenaben madeixes de fil d'or.

He vist rodar l'Atlántida al fons del mar desfeta
y endurse ab ella á jaure sos idols y sos deus;
y he vist sortir pels nubols amunt la *Maladeta*,
aqueix superb y altívol gegant dels Pirineus.

Y en mig de tanta gloria y de bellesa tanta
te veig á tú, ioh, poeta!, sempre modest y humil;
y en tant ton nom ilustre pel mon pregona y canta
la fama qu'et corona de roses y gesmil.

Te veig á tú, qu'en l'aua d'aquesta renaixensa
ets sol brillant que munta expléndit al mig jorn,
y dende allí ens envía sos raigs de llum inmensa
qu'ens cega y ens encanta al[s] qu'et voltem en torn.

Te veig á tú, quant temples les cordes de ta lira
del cel á l'ampla porta y et [a]tures á cantar,
y escolte els accents dolsos que sols un Deu inspira
dels serafins que ouinte fan cor á ton trovar.

Te veig á tú, y em sembla que veig l'angel puríssim
que vetlla per la patria ahon l'envia'l Senyor,
y anyora la presencia divina del Altíssim,
la eterna font anyora del eternal amor.

Te veig á tú, y escolte tos rims plens de armonía
com si escoltara els cántichs de l'au del Paradís;
te veig á tú, y espere que tingues algún día
esclaus á cel y terra en amorós encís.

La flama ardent del geni dus en lo front encesa;
lo mon qu'absort t'ovira com un gegant te veu;
lo tems encara no osa marcir ta juvenesa;
iqué sab, ioh vat ilustre!, pera qu'et guarda Deu!

Andreu Cabrelles (1889)

Á mosén Jacinto Verdaguer

(Cant)

Mireulo allá: n'es l'áliga que al cim del cel s'atura
per aixamplar ses ales hon les aixampla el sol;
l'alosa matinera que á l'aua en l'espay sura,
lo rosinyol que ab tendres sospirs d'amor murmura,
la tórtora que plora sens affalachs son dol.

Son niu de tendres fulles y roses esclatades
el guarda com penyora de gloria el Pla de Vich,
puix foren ses primeres, dolcíssimes tonades,
resó de les més pures al mes de maig cantades
per els aucells que troven en sos llorers abrich.

Tot sopte'n rica vena de son enjiny la onada
 va rodolar sos càntichs festius y joganers,
 y apar que fon sa citra p'els àngels puntejada,
 y apar que'n son cordaje niuava l'aucellada
 que escampa l'aua al naixer p'els boschs y p'els vergers.

Per çó també tot sopte, ben desplegada l'ala,
 l'esguart del sol va beure mirantlo fit á fit,
 y fentne graons dels astres y del blau cel escala
 volgué devant lo seti de Deu esser cigala,
 cantar ab llum banyada p'el sol del infinit.

Be'n sembla que del arbre de nostres vells poetes
 n'ets tu — ibeneyt Deu sia! — la branca ab més verdor;
 Be'n sembla que'n la sava de son enjiny t'alletes,
 que troves les planures del cel del art estretes,
 quant vols solcar lo terme sens fites del Amor!

T'eixiren de tos versos la porpra les regines
 que al cim del Parnás tenen magnífich escabell;
 Sa veu, del cel baixada, n'es rim de veus divines
 y alé que ab flors corona los erms y les ruines,
 lo sant resó que'ns porten de glories del temps vell.

Be prou conech que'n elles ta pensa enlluernadora
 begué la clara sava que brolla allí ab purs dolls;
 be prou que allí encisares ta veu tot temps sonora,
 y apar que per çó ovira ton pensament y anyora
 gojar ab plaer y en calma sos falaguers sorolls.

Dels jorns de la infantesa del mon llegint la historia,
 rodar lo bres vas veure d'un altre al fons del mar;
 l'ardenta veu dels segles te feu de tot memoria,
 y apar que fins les ones, duptant de sa victoria,
 volgueren que l'Atlántida tornara á revifar.

Llavors ta veu potentia, com la de Deu un día,
 d'eix mon lo vell cadavre va fer posar de peus;
 del mar doná á sos llavis sonora l'armonia,
 y ab marbre y or va fondre l'asprosa gradería
 que ab roures vuy catifen y ab rochs els Pirineus.

P'el devant teu llavores cent hosts d'Atlants creuaren
 que ab Hércules en lluyta dels arbres feren dalls;

lo front d'Hespéris bella los llampechs fuetejaren,
y ab crits y udols de guerra les ones s'espentaren
per ferne de l'Atlántida despulls y retalls.

De l'hort de les Hespérides la clau, per Deu forjada,
ses portes va badarne perque'l vegueres tu;
del taronjer simbólich grunsares la brancada,
y al lluny els murs vas veure, y l'ampla porjalada,
y el bosch de mil columnes del temple de Neptú.

Brollint en ta paleta de ton enjiny la sava
fan naixer tota verge la Hesperia tos pincells,
y ens sembla que somnia la mar en ser sa esclava,
y ab rich brodat d'escuma guarnix sa vesta blava,
y anyora sospesarne joyosa sos vaixells.

Jo't veig obrir l'Atlántich ab ta dextral ruhenta
del negre abim fent tomba p'els ossos dels Atlants,
y escolte sa cridoria que'l buf del mar aventa,
y á onades veig fumosa brollarne allí y sagnenta
la sava que trescolen les venes dels Titans.

Y apar que entre la fosca grunsant lo bres d'Espanya
de paumes y oliveres y taronjers teixit,
du l'angel del Altíssim lo sol en sa companya,
y ab llum de ses parpelles sos rossos cabells banya
que ab perles les ondines trenantlos han guarnit.

Y apar que veig cent illes surantne endormiscades,
y al vent donant, que oreja son verge front, el vel,
y al fons del pit sentirne la veu d'eixes diades
que foren ab ses glories beneytes somniades
p'el cor d'aquella Reyna que avuy te'l seti al cel.

Ton rim llavors té l'aspra feréstega armonía
que alena aquella colla d'ensuperbits gegants,
y apar que'l terratrémol clevilla el buyt hon nía,
per darli ab veu sonora la majestat bravía
del ronch soroll dels cràters encessos dels volcans.

També ab eix rim ressonen viventes les tonades
que vessa á ta veu l'aspre cimal del Canigó,
y ab ell mon pit s'amplena de brises perfumades,
y en niu de mil llegendes d'alarbs, cautius y fades,
mon cor ne fa puríssim son mes volgut racó.

N'es teua l'armonía, la parla falaguera
 tan dolça sempre als llabis com n'es la llet p'els nins;
 la veu que als vergers canta festiva y joganera,
 lo viu soroll del aygua, lo crit de la mar fera,
 y el cant de les aloses y els pius dels teuladins.

Per çó, guarnit de perles per mans tot tems divines,
 d'amor á beure dones en cálcer ple de mel,
 la bresca que'n els llabis de Deu avuy endevines;
 per çó, de tos idilis, les cobles peregrines
 ne son com la ruixada que sempre cau del cel.

Les flors del cor la beuen per esclatar flayroses
 quant á bresarles baixa del auba el ventijol,
 gernalda fan ab elles les ánimes dijoses,
 y el vall del mon fujintne paurug[u]es y afanyoses
 d'un altre vall anyoren la llum, la vida, el sol.

¡La vida sens espines, ni llágrimes, ni penes!
 ¡Lo sol que may recolsa son front en Occident!
 ¡La llum que ab pols d'espurnes li ha dat al auba trenes!
 ¡La llum, el sol, la vida, que amplenen les serenes
 casals del cel eternes hon tot se sap y es sent!

Be'n plau, oh excels poeta, que al cor de nostra rasa
 y al solch més fondo sembres llabors de veritat;
 be'n plau que aixina apagues la set que avuy l'abrasa;
 be'n plau que torne en eyna pacífica sa espasa,
 y á dins del temple busque la vera llibertat.

Tu tens l'esperit noble que'n son glatit alena,
 y sents en ton pit batre la fe y la patria al cor!
 Tu tens, com ses arbredes, la veu de remors plena,
 y apar que t'acarona son pit quant beus serena
 la música que endolsa ta citra de brins d'or.

Per çó á dolls beus la sava que brolla sempre pura
 del peu mateix santíssim del Arbre de la Creu,
 y ens fas tastar la bresca tot plena de dolçura
 que, al cel nudrix als angels, y es pá per la criatura
 que ab fam d'amor, sols trova lo pá d'amor en Deu.

Tu vas sembrant violes, y jessamins, y lliris,
 com sos tresors l'aubada del mon per els camins;

jamay lo foch te crema dels mundanals deliris;
d'amors del cel son sempre tos falaguers martiris,
y son els teus els somnis dels rossos serafins.

Per tu ab soroll murmura de mística armonía
com citra puntejada per l'aua el ventijol,
y ab dits rosats sos parpres de llum desclou el día,
y apar d'amor el hostia que vers el cel fa via,
la flama enlluernadora que porta al front el sol.

Per tu sentim reviure les gesses de la terra
que'n jorns de gloria escrites la gloria ens han llegat,
per tu s'escolta trémer del vall fins á la serra
lo corn de nostres avis que ab sech remor de guerra
brugix per nostres planes com veu de tempestat.

Tu troves al cor flayres d'amor y de ventura
que beu l'aixám dels angels al hort del Paradís;
per tu l'esprit s'ubriaca del cel ab la hermosura,
y n'es per tu la vida tan santa, y dolsa, y pura,
com n'es l'amor que alleta lo cor del que es felis.

Tu saps trenar del auba la rossa cabellera,
y ab brins de llum teixirli garnalda de diamants;
tu has vist calsigar l'ample del cel á la carrera
dels astres la maynada del gonfanó darrera
que'n son clar cim oneja la má dels nostres sants.

Ta parla, que es la meua, n'es música divina
per l'esperit que ducta, p'el malaltís del cor;
té'l dols soroll del aygua que brolla cristallina,
y el rim confós que aixeca la blava mar vehina
quant besa nostra plaja, y allí es recolsa y mor.

Ta parla, que es la meua, n'es viva y armoniosa;
té del ausell les ales, té de mitg mon el pes;
té del cor d'Oc lo nervi, n'es com son cel hermosa,
y té, per nostres llabis, amant y carinyosa,
recors tan dolsos sempre com té p'el nin lo bres.

Per ço y per tot em sembla que n'ets dels vells poetes,
la branca —ibeneyt Deu sia!— més plena de verdor;
que'n la viventa sava de son enjiny t'alletes,
que son á tes volades del cel del ast estretes
les planes sense fites del terme del amor!

Tot temps, oh, poeta nostre, ta Musa llorejada
 p'el cor sos cants desfulle tan dolsos com la mel;
 tot temps recort d'ells fasa gojosa ta fillada,
 y al cel avuy els enveje dels angels l'aucellada,
 puix sols ab ells un día se cantarà en el cel!

Any 1889

Joan Baptista Pastor Aicart

**A mossen Jacinto Verdaguer,
 ab motiu de la publicació de son llibre
*Flors del calvari***

Tes belles *Flors del calvari*
 destilen gotes de fel;
 pero, davant del Sagrari,
 perles son pera el erari
 que Deu te guarda en lo cel.

Perles son de tal valor,
 per ta ignocencia plorades,
 que'n lo mantell del Senyor
 los angels les han brodades
 per consolar ton dolor.

Deixa les perles brillar
 pera confondre al falsari,
 que'l temps li vinga á probar
 que son, tes *Flors del calvari*,
 d'un seny ben pur y ben clar.

Josep Bodria (1895)

**A mon benvolgut amich
 mosen Jacinto Verdaguer**

Puis n'es gran hui ton dol, y n'es ta gloria
 la que'ns dona per seti al mon la Creu,
 may oblides que es eixa la victoria
 dels cors que son de Deu!

Fes que al foch viu de son amor ardixca
tot temps el teu ab flamejar etern,
y en carts, con l'erm assorralat, florixca
p'el maig com per l'ivern.

Que aixis un día encontrará l'alosa
del teu amor en lo verger sagrat
per cada espina al mon, allí una rosa
del cálzer enmelat.

¿Qué hi fá que sempre vorejats d'espines
al mon petjen tos peus tots els camins?
No hi culls roses en ells, ni clavellines,
ni lliris, ni jasmins.

Doncs be saps que son tots ruixats de gotes
d'aquella sanch que la pietat de Deu
sap enfilarne resplandentes totes
p'els brassos de ta Creu.

No t'angoixe del mon la parla dura
que'ns fa el cor tot dolent y malaltis;
puis bevent resignat tanta amargura
tot temps serás felis.

¡Tot temps! Del mon per la deserta plana
hont n'es sempre la vida un glop de fel,
y a la fi dels teus jorns en la cristiana
casa qu'el bó té al cel.

Joan Baptista Pastor Aicart (1895)

¡Verdaguer!

Los murs de Atlante baix de les ones
vuy se estremeixen per lo dolor...
Fugen ferides les papallones...
Lo sol no besa la humida flor...

S'oïen, llunyanes, en la montanya
cantar les fades del Pirineu...
¡Himne de gloria, que acull Espanya,
dels rojos llavis de *Flordeneu!*

Lo cel ja s'obri. Petrarca y Laura
 les mans apreten del trovador.
 Estén los braços Clemencia Isaura.
 Los angels porten coronas d'or.

Vat que cantares *la Barretina*
 portant la patria per tot anhel,
 Déu, iton deliri!, de llum divina
 te broda un soli color de cel.

Noys y donzelles de Barcelona,
 barres rogenques, murs d'Aragó,
 Verge morena que el tró corona,
 ninfes y muses del Canigó,

ploreu: se emporta la Primavera
 l'anima pura de un home seu...
 Mor entre roses y aura llaugera...
 ¡Superba tomba li dona Deu!

¡Oh, Poesía, llum subirana,
 trenca les cordes de ton llaüt!
 ¡Oh, Catalunya, noble germana,
 no saps encara lo que has perdut!

Josep Maria de la Torre (1902)

En la mort de mosén Jacinto Verdaguer

Lo rosinyol vigatá
 ha mort cantant de alegría,
 porque la Verge María
 lo du prop d'ahon Ella está,
 y en eixa mansió viurá
 llunt d'aqueste mon falsari,
 porque ja rebé el erari
 que al cel li guardava Deu,
 y en la gloria vúi se veu
 l'autor de *Flors del calvari*.

¡Sojorna en pau, Verdaguer!,
 cantor de immortal memoria,
 lo teu nom será en la història
 etèrn simbol de llorer;
 monument grandios y ver
 esta *Atlántida* famosa
 que, volant magestuosa
 per damunt dels grans poetes,
 vá deïxarlos violetes
 de ta modestia pasmosa.

¡Sojorna en pau, sant varó!,
 sacerdot y humil poeta,
 vuí ma lira es molt xiqueta
 pera cantar ton blasó;
 sencilla y tendra oració
 vos donaré, amich fidel,
 puix ja que lo vostre anhel
 me va fer «Amich de cor»
 será molt just qu'l meu plor
 arribe vuí fins lo cel.

Josep Bodria (1902)

En la mort de Verdaguer

¡Plora á ton gran poëta, Barcelona!
 ¡Junta en sa tomba llágrimes y flors!
 Hon se veja més alta, á la redona,
 mostra sa imatge als sigles venidors.

Si vols ser digna de sa gloria inmensa,
 aprópiat son magnanim esperit;
 de son geni immortal ompli ta pensa,
 en sa flama d'amor encén ton pit.

Per lo ideal camí seguix sos pasos,
 y admiral en los cims santificats,
 obrint á tots los amorosos brassos
 y en la claror del cel los ulls clavats.

1902

Teodor Llorente

Davant la tomba de mossen Jacinto

¡Gran Verdaguer!, ibon amich!
 Pomell de perpetuines
 te oferixch, per les espines,
 que't regalá l'enemich!
 Avuy ja eres molt més rich
 que'n ta humil y santa vida;
 y si plora ta fugida
 aquest miserable mon,
 l'has perdonat, ja qu'ell fon,
 qui enmetsiná ta ferida!

Barcelona, 12 de juny de 1903.

Josep Bodria

Un recort del eminent poeta mossen Jacinto Verdaguer

Lo darrer any que'l vaig vorer
 era un jorn al dematí;
 en un soterrar anaba
 de diacá revestit.

Los ulls li parpallejaren
 y em va fer un grat sonrís...
 ¡May més le he tornat á vorer
 dende aquell jorn benehit!

Pero veig en les dalmátiques
 d'alguns soterrars lluhits,
 l'ombra eterna, que'm saluda,
 del gran poeta y amich.

Barcelona, 18 de juny de 1903.

Josep Bodria

Testament
a la memòria del eminent poeta
Jacinto Verdaguer

Prop lo niu de Verdaguer
sojorna allà lo meu pare;
y en Valencia jau ma mare
junt al clot de ma muller;
quant muyra tindréu que fer
en dos trosos lo meu cor;
la mitat per mon amor
y per ma dolsa mareta,
l'altra part, pera'l poeta
y el meu bon pare y senyor.

Ja no puch donarte més
ni oferirte millor cosa;
als pares, á tú y ma esposa
deixar mon cor he promés.
Dirás que aixó es un excés
y tan [sic] volta una follia;
era tant lo que't volia,
y es tan gran lo teu recort,
que, al morir tú, també ha mort
la mes triufant poesia.

Josep Bodria (1903)

La ofrena de Valencia a mossen
Jacint Verdaguer

Se jo que ha dit algú
que cal per a parlar d'aquest Poeta
la paraula després d'un silenci ben pur...
Puretad als llavis,
puretad al seny,
no són purificats els llavis nostres
que tastaren la mel
—pagania i pietat— dels versos del Poeta?
No es pur el nostre seny
que's fongué en la dolcesa d'aquella ànima pura
qu'era, en la terra, cel?

Parlem pues del Poeta,
parlem:
amb el cor humildós
i l'ànima fervent
i les paraules altes,
soltes als quatre vents,
flamejants d'entusiasme
per a el Poeta excels
de la gloriosa terra catalana
qu'en l'èpic Monseny
te'l seu cap recolzat en la llegenda,
i en la mar immortal banya els seus peus
i en son cor gigantí —qu'es Barcelona—
aixeca cap al cel
la auriolada figura del Poeta
que essent del món, es seu,
ben seu, perquè el Poeta
—carn de la terra— feu
el miracle inefable de vessar
sobre sa terra el cel...

Es el Poeta sobre
la moderna ciutat efervescent
com un far de dolcesa,
de tradició i etern renovament
que —novell Prometeu— per a sa terra
baixa la llum divina del alt cel
en raigs eternals d'exselsa poesia
que als homens agermana eternament...

I avui Valencia aixeca
una ofrena d'etern agraïment,
l'homenatge d'amor al gran Poeta
qu'en sa terra florida
deixà de sa paraula lluminosa la mel...

18 juliol, 1930.

Lluís Guarnier

Goigs, per mossen Cinto Verdaguer

Un dia volgué cercar
la raó de nostra terra
per la florida desferra
de sa llengua popular.

I quan cregué dins de mi
trobar la veritat closa,
la vostra veu amorosa
m'anà dictant el camí.

Oh, Pare i Mestre i Mentor,
que amb la llum de vostre exemple
el meu cor tornàreu temple
per a l'ofici d'Amor!

Vós em donàreu la llum
i, entre les ombres del poble,
trobí la nissaga noble
malmesa per la costum.

*Si per Vós pogué saber
la lliçó de la consciència,
no em neguéu vostra indulgència
mossèn Cinto Verdaguer!*

Per dos vies he cercat
la serenor impossible
on és viva la intangible
i absoluta veritat.

Una que brolla d'endins
i al món interior em porta;
altra que corre per l'horta
i va per tots els camins.

Una no coneix més món
que el món líric de les venes;
l'altra coneix les sirenes
per la veu i sap com són.

Mes res no hi ha conegut
si no es coneix com s'inspira,

i Vós polsàreu la lira
del místic seny conmogut.

*Si per Vós pogué saber
la lliçó de la consciència,
no em neguéu vostra indulgència
mossèn Cinto Verdaguer!*

La veu lírica que sap
tantes cançons inefables
tentà tornar-les cantables
amb lletra treta del cap.

I sols quan el cor, ferit,
dictà la paraula viva
pogué tornar sensitiva
l'amor secreta del pit.

Que les paraules al vol,
com les campanes en festa,
no diuen la pròpia gesta
sinó la de qualsevol.

Vós que sabeu lo que vull
i el remei del meu deliri,
bé coneixéu el martiri
d'esta guerra sense orgull!

*Si per Vós pogué saber
la lliçó de la consciència,
no em neguéu vostra indulgència
mossèn Cinto Verdaguer!*

La veu que roda pel fang
un dia brolla florida
i fa més bella la vida
del seny que blasma la sang.

Aixina la veu gentil
de la llengua casolana,
de tant sentir-se bausana,
s'anà tornant més subtil.

I justament per això,
corresponent a la gràcia,
el seny li empelta eficàcia
harmonitzant sa cançó.

Vós que coneixèu el nuc
secret de la llum i el dia,
i la terrible agonia
de lo ver i de l'embuc,

*Si per Vós pogué saber
la lliçó de la consciència,
no em neguéu vostra indulgència
mossèn Cinto Verdaguer!*

No neguéu, no, vostra mà
a qui, esmaperdut, navega
per l'ampla mar on s'ofega
la glosa que naufragà.

Vós sòu lluminós espill
i conhort de l'esperança
que mai, fallida, no's cansa
de lluitar amb el perill.

Vós fòreu el Preceptor
que per a honor dels preceptes
al cor cullireu conceptes
i al seny trobàreu amor.

Vull fer mon camí segur
per la vía que deixàreu,
on tantes roses plantàreu
que tot es torna més pur.

*Si per Vós pogué saber
la lliçó de la consciència,
no em neguéu vostra indulgència
mossèn Cinto Verdaguer!*

Castelló, 1945.

Bernat Artola Tomàs

A mossen Jacint Verdaguer

Es un most —suc de criteri i sang de camp—
el que ens fa tastar la vostra poesia.
Claror d'alba feta cor de cada dia
amb el somni voluntari d'ésser llamp.
Heu posat tots els camins en un pomell
d'agredolç de teuladins i terrerols.
Sou l'amic de les floretes camperoles
que s'esclaten fetes ales del cervell.
La paraula us fa carícies d'estel
(és de nit quan vós veniu a la paraula),
i un defici entre la història i la falla
us permet arrels de terra i fruits de cel.
Sou el goig cantat a l'ombra de la creu;
sou la veu de la tempesta originària
bressolada en una brisa de pregària.
Sou... la pedra feta sol al pas de Déu.

València, 1945.

Xavier Casp